

Схвалено на засіданні
Вченої ради
Інституту географії НАН України
«05» травня 2020 р.
протокол №4

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор Інституту географії
НАН України, д.геогр.н.
Маруняк Є.О.
20 20 р.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В ІНСТИТУТІ ГЕОГРАФІЇ НАН УКРАЇНИ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Це Положення визначає основні засади організації та запровадження дистанційного навчання в Інституті географії НАН України (далі – Інститут).

1.2. Основними законодавчими та нормативно-правовими документами, на яких ґрунтується Положення про дистанційну форму навчання в Інституті географії НАН України є:

- Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII.
- Положення про дистанційне навчання, затверджене Наказом МОН України № 466 від 25.04.2013 р.
- Вимоги до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями, затверджені Наказом МОН України № 1518 від 30.10.2013 р.
- Положення про електронні освітні ресурси, затверджене Наказом МОН України № 1060 від 01.10.2012 р.
- Положення про організацію освітнього процесу в Інституті географії НАН України.

1.3. Дистанційне навчання - це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

1.4. Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг

здобувачам вищої освіти шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій відповідно до державних стандартів.

1.5. Завданням дистанційного навчання є забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їх здібностей.

1.6. У цьому Положенні терміни і поняття вживаються у таких значеннях:

– **асинхронний режим** – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо;

– **веб-ресурси навчальних дисциплін (програм)**, у тому числі дистанційні курси, – систематизоване зібрання інформації та засобів навчально-методичного характеру, необхідних для засвоєння навчальних дисциплін (програм), яке доступне через інтернет (локальну мережу) за допомогою веб-браузера та/або інших доступних користувачеві програмних засобів;

– **веб-середовище дистанційного навчання** – системно організована сукупність веб-ресурсів навчальних дисциплін (програм), програмного забезпечення управління веб-ресурсами, засобів взаємодії суб'єктів дистанційного навчання та управління дистанційним навчанням;

– **дистанційна форма навчання** – форма організації навчального процесу в Університеті, яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання та передбачає можливість отримання випускниками документів державного зразка про відповідний освітній рівень;

– **змішане навчання** – сучасна освітня технологія, що передбачає поєднання аудиторної роботи з елементами технологій дистанційного навчання та базується на нових дидактичних можливостях інформаційних технологій і сучасних навчальних засобів.

– **інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання** – технології створення, накопичення, зберігання та доступу до веб-ресурсів (електронних ресурсів) навчальних дисциплін (програм), а також забезпечення організації і супроводу навчального процесу за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення та засобів інформаційно-комунікаційного зв'язку, у тому числі Інтернету;

– **психолого-педагогічні технології дистанційного навчання** – система засобів, прийомів, кроків, послідовне здійснення яких забезпечує виконання завдань навчання, виховання і розвитку особистості;

– **синхронний режим** – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо);

– **система управління веб-ресурсами навчальних дисциплін** (програм) – програмне забезпечення для створення, збереження, накопичення та передачі веб-ресурсів, а також для забезпечення авторизованого доступу суб'єктів дистанційного навчання до цих веб-ресурсів;

– **система управління дистанційним навчанням** – програмне забезпечення, призначене для організації навчального процесу та контролю за навчанням через Інтернет та/або локальну мережу;

– **суб'єкти дистанційного навчання** – особи, які навчаються (учень, вихованець, студент, слухач), та особи, які забезпечують навчальний процес за дистанційною формою навчання (педагогічні та науково-педагогічні працівники, методисти тощо);

– **технології дистанційного навчання** – комплекс освітніх технологій, включаючи психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні, що надають можливість реалізувати процес дистанційного навчання у навчальних закладах та наукових установах.

1. РЕАЛІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ІНСТИТУТІ

1.1. Дистанційне навчання в Інституті може реалізовуватися шляхом:

– використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах у тому числі у формі змішаного навчання;

– застосування дистанційної форми як окремої форми навчання.

1.2. Запровадження дистанційної форми навчання в Інституті, як окремої форми навчання здобувачів вищої освіти, погоджується з МОН України.

1.3. Термін навчання здобувачів вищої освіти за дистанційною формою має бути не меншим, ніж за денною формою за відповідним освітнім рівнем та відповідною освітньою програмою.

1.4. Кількість здобувачів вищої освіти, що навчаються за дистанційною формою, визначається відповідно до рішення Вченої ради Інституту в межах ліцензованого обсягу підготовки за відповідною спеціальністю або рівнем підготовки.

1.5. Веб-ресурси, що використовує Інститут для забезпечення навчального процесу за дистанційною формою навчання, мають проходити процедуру внутрішньої перевірки.

1.6. Рішення щодо використання технологій дистанційного навчання у навчальному процесі приймається Вченою радою Інституту.

2. УЧАСНИКИ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ЗАСТОСУВАННЯМ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Учасниками навчального процесу, що відбувається за дистанційною формою навчання, або з використанням елементів дистанційного навчання є:

- науково-педагогічні працівники (далі за текстом – викладачі),
- адміністративно-управлінський персонал;
- інженерно-технічний та допоміжний персонал (далі за текстом – персонал);
- особи, що навчаються (далі за текстом – аспіранти).

2.1. Права та обов'язки учасників навчального процесу.

2.1.1. Викладачі відповідно до своїх посадових обов'язків забезпечують:

- розроблення і своєчасне оновлення змістовного, дидактичного та методичного наповнення веб-ресурсів навчальної дисципліни;
- реалізацію навчальних заходів, передбачених навчальною програмою, включаючи консультації, семінари, дискусії, лекції тощо, як в синхронному, так і асинхронному режимах з використанням графічного, аудіо - та відео-форматів;
- індивідуалізацію навчального процесу шляхом вчасної адаптації педагогічного сценарію та підвищення мотивації аспіранта;
- проведення контрольних заходів;
- консультування аспірантів під час навчання, підготовки індивідуальних завдань.

2.1.2. Викладачам які забезпечують підготовку дистанційних курсів можуть бути встановлені надбавки, здійснене преміювання та інші форми заохочення.

2.1.3. Викладачі можуть забезпечувати навчальний процес за технологіями дистанційного навчання, перебуваючи у будь-якому місці України або за її межами, у разі наявності якісного телекомунікаційного зв'язку та відсутності порушення Правил внутрішнього розпорядку Інституту.

2.1.4. Викладачі, що забезпечують організацію дистанційного навчання, повинні підвищувати свою кваліфікацію щодо організації та володіння технологіями дистанційного навчання (не рідше одного разу на 5 років). Кваліфікація працівників, які підвищували свою кваліфікацію, має бути підтверджена відповідним документом про підвищення кваліфікації.

2.1.5. Адміністративно-управлінський персонал забезпечує:

- координування дій всіх структурних підрозділів, які забезпечують навчальний процес з використанням технологій дистанційного навчання;
- моніторинг якості організації навчального процесу за дистанційною формою навчання та результатів навчання аспірантів;
- контроль за рівнем нормативно-правового, організаційного,

науково- методичного, кадрового, системотехнічного та фінансового забезпечення дистанційного навчання.

2.1.6. Інженерно-технічний персонал забезпечує:

– безперебійне функціонування апаратних засобів, телекомунікаційного і програмного забезпечення;

– підтримку високої якості інформаційно-комунікаційної складової веб- ресурсів навчальних програм, цілодобовий доступ до всіх веб-ресурсів та відповідних веб-серверів;

– здійснення заходів щодо збереження і надійного захисту всіх інформаційних ресурсів;

– інші заходи, яких вимагає постійна технологічна підтримка дистанційного навчання.

2.1.7. Вимогами до аспірантів, які навчаються за дистанційною формою навчання, є:

– наявність постійного доступу до мережі інтернет та веб-серверів, які забезпечують участь у навчальному процесі в синхронному і асинхронному режимах;

– вміння користуватись сучасними інформаційними та комунікаційними технологіями на рівні, що забезпечує ефективність навчання з використанням технологій дистанційного навчання.

2.2. Навчання осіб із особливими потребами (у тому числі з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, психічними розладами) передбачає залучення додаткових технологій дистанційного навчання при здійсненні всіх видів підготовки, включаючи професійно-практичну, з урахуванням особливостей їх розвитку.

2.3. Державна атестація при підготовці фахівців за дистанційною формою навчання здійснюється згідно Закону України "Про вищу освіту".

3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

3.1. У Інституті технології дистанційного навчання можуть використовуватись для методичного та дидактичного забезпечення самостійної роботи аспірантів, проведення навчальних занять та контрольних заходів.

3.2. Організація навчання за дистанційною формою навчання під час сесій і в міжсесійний період здійснюється відповідно до графіку навчального процесу та робочих навчальних планів на поточний рік, які доводяться до відома всіх аспірантів перед початком навчального року. Сесія для дистанційної форми навчання (або з елементами дистанційного навчання) – це частина навчального року, протягом якої здійснюються всі форми навчального процесу, передбачені навчальним планом (самостійна робота, лекції, практичні заняття, семінарські заняття, індивідуальні

заняття, консультації, практики, контрольні заходи).

3.3. Самостійна робота передбачає використання навчальних матеріалів дистанційних курсів, які аспіранти одержують через мережу інтернет та/або на магнітному носії. Вимоги щодо самостійного вивчення навчального матеріалу конкретної дисципліни визначаються робочою програмою навчальної дисципліни, методичними вказівками, інструкціями і завданнями, що містяться у дистанційному курсі.

3.4. Лекція, консультація, семінар проводяться з аспірантами дистанційно у синхронному або асинхронному режимі.

3.5. Лекція – це аудіовізуальна інформація лекційного матеріалу, яку аспіранти отримують через засоби телекомунікаційного зв'язку.

3.6. Практичне заняття, яке передбачає виконання практичних (контрольних) робіт, відбувається дистанційно в асинхронному режимі. Окремі практичні завдання можуть виконуватись у синхронному режимі, що визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

3.7. До інших видів навчальних занять при здійсненні навчального процесу можуть відноситись ділові ігри, виконання проєктів у групах тощо. Ці види навчальних занять можуть проводитись очно або дистанційно у синхронному або асинхронному режимі, що визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

3.8. Контрольні заходи передбачають самоконтроль, поточний та підсумковий контроль.

3.9. Самоконтроль є первинною формою контролю знань, який обов'язково забезпечується структурою та організацією будь-якого дистанційного курсу.

3.10. Основною формою поточного контролю є тестування. Крім того, поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять.

3.11. Оцінювання результатів тестування, практичних робіт відбувається дистанційно у двох режимах:

- автоматизовано;
- безпосередньо викладачем.

3.12. Екзамени та заліки складаються аспірантами в період екзаменаційних сесій.

3.13. До розроблення і впровадження механізму аутентифікації учасників процесу дистанційного навчання екзамени та заліки складаються очно або дистанційно у присутності відповідальної особи чи комісії, які матимуть повноваження щодо ідентифікації особи аспіранта.

3.14. Результати семестрового контролю зберігаються в електронному вигляді та дублюються на паперових носіях (відомість).

4. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

6.1. Забезпечення надання освітніх послуг за дистанційною формою навчання з підготовки фахівців містить такі складові:

- організаційне забезпечення;
- кадрове забезпечення;
- науково-методичне забезпечення;
- матеріально-технічне та програмне забезпечення;
- інформаційне забезпечення.

6.2. Організаційне забезпечення включає:

- наявність ліцензії на підготовку фахівців з тих спеціальностей, за якими впроваджується (здійснюється) дистанційна форма навчання;
- наявність рішення Вченої ради Інституту щодо впровадження дистанційної форми навчання;
- наявність Положення про дистанційне навчання в Інституті.

6.3. Кадрове забезпечення включає:

- забезпеченість Інституту науково-педагогічними працівниками, які підвищували кваліфікацію з питань організації та використання технологій дистанційного навчання не менше одного разу за останні п'ять років і мають відповідний документ про підвищення кваліфікації;
- забезпеченість Інституту науково-педагогічними працівниками із науковими ступенями (вченими званнями), які:
 - а) розробляють дидактичне наповнення, педагогічні сценарії та методичні рекомендації до веб-ресурсів (дистанційних курсів) навчальних дисциплін;
 - б) забезпечують навчальний процес за дистанційною формою.

6.4. Науково-методичне забезпечення включає:

- наявність затверджених навчальних планів з підготовки фахівців за дистанційною формою навчання;
- наявність затвердженого переліку видів навчальних занять та контрольних заходів, що здійснюються очно;
- наявність критеріїв і засобів контролю якості дистанційного навчання;
- наявність методичних рекомендацій щодо розроблення та використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі.

6.5. Матеріально-технічне та програмне забезпечення включає :

- наявність в Інституті приміщень (з відповідним апаратним та телекомунікаційним забезпеченням) для організаційного забезпечення та технологічної підтримки освітнього процесу за дистанційною формою навчання;
- забезпеченість комп'ютерним та периферійним обладнанням, необхідним для здійснення освітнього процесу за дистанційною формою навчання відповідно до нормативних вимог;
- наявність серверів із цілодобовим режимом доступу для

створення, накопичення та передачі даних, необхідних для дистанційного навчання та управління освітнім процесом;

- наявність локальної інформаційно-комунікаційної мережі із доступом до мережі інтернет;

- наявність каналів зв'язку із відповідною пропускнуою здатністю, що цілодобово забезпечують можливість доступу через інтернет до веб-середовища дистанційного навчання;

- наявність ліцензійного програмного забезпечення або програмного забезпечення, побудованого на програмних продуктах з відкритими кодами;

6.6. Інформаційне забезпечення включає:

- наявність веб-сайту інституту, який забезпечує персоніфікований доступ до:

- а) інформації про педагогічні та інформаційні технології навчання за дистанційною формою; методичних матеріалів щодо роботи з веб-ресурсами (дистанційними курсами), демонстраційних версій веб-ресурсів;

- б) веб-ресурсів (дистанційних курсів);

- в) сервісів, що забезпечують синхронні та асинхронні комунікації.

5. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

5.1. Інститут має право здійснювати міжнародне співробітництво в сфері дистанційного навчання, укладати відповідні договори, встановлювати прямі зв'язки з навчальними закладами іноземних держав, міжнародними організаціями, фондами тощо, згідно з чинним законодавством.

5.2. Головними напрямками міжнародного співробітництва Інституту у сфері дистанційного навчання є:

- участь у проєктах і програмах, спрямованих на входження системи дистанційного навчання Інституту до світової освітньої системи, зокрема створення міжнародних віртуальних університетів, до складу яких входять навчальні заклади різних країн;

- участь у проєктах і програмах інтегрування національних телекомунікаційних мереж, що задіяні у дистанційному навчанні, в світові науково-освітні телекомунікаційні мережі;

- проведення спільних наукових досліджень щодо розвитку технологій дистанційного навчання;

- надання послуг, пов'язаних із здобуттям освіти за технологіями дистанційного навчання, іноземним громадянам;

- відрядження педагогічних, науково-педагогічних працівників та інших фахівців з метою підвищення кваліфікації з використання технологій дистанційного навчання відповідно до міжнародних договорів України.